

BOLÍVIAI NAPLÓ

3 A történelem

világában Bolívia nincs is olyan messze Európától, sőt jobban meghatározta annak sorsát, mint ahogy első pillantásra gondolnánk. 1545-ben Potosiban, a világ legmagasabb (4000 m) városában, ahol már egyáltalán nem lehet „harapni” a levegőt, felfedezték a Cerro Ricót, a kimeríthetetlen ezüstbányát, amely az amalgamozás alkalmazásával ontotta a nemesfémeket a spanyol király udvarába, lehetővé tette II. Filipp aktív külpolitikáját. Évi 10–20 millió peso ezüst gazdagította az európai gazdasági életet a XVI–XVII. században, és meglehetősen bonyolult áttételeken keresztül, az ún. „árforradalom” útján hozzájárult a nyugat-európai eredeti tőkefelhalmozáshoz, manufaktúrák fejlődéséhez. A bolíviai Altiplano spanyol templomokkal teli városa ma nem különösen nagy, egyetemen rendelkező vidéki központ, de a XVII. század közepén 200 ezer körül volt a lakossága, állandó színházakkal, a luxus minden külső megnyilvánulásával. Hanyatlani a gvarmati kornak vége felé kezdett, amikor az „ezüstkorszak” lezárult. A XIX. század elején a Bolívar nevet öröklő andoki köztársaság gazdasági élete pangott, míg 1900 körül az önéletek új fordulatot nem adtak az ország életének. Ma már viszonylag kielégítőek az ismereteink az „önkorszak” viszonyairól, de az ezüstbányászat és az átmenet időszaka még nem nyert kielégítő gazdaságtörténeti vizsgálatot.

1966-tal szemben, amikor első itt-tartózkodásom idején a konzervatív La Paz bizonyos tartózkodást mutatott kutatásaim iránt, most több országban, köztük Bolíviában publikált cikkek hatására a hivatalos hatóságoktól a kollégáim munkám szíves támogatása talált és a kedvezőtlen politikai légkör ellenére is érdeklődés vejt körül.

A főváros egyetemének filozófiai és irodalmi karának dékánja és fogadásakor maga tett kezdeményezést a kar és a szegedi egyetem könyvtára közötti kiadványcserére és itteni könyvek ellenében érdeklődött orosz nyelvű művek (filozófia stb.) iránt is. Itt kell megjegyeznem, hogy a kar hallgatói számára kötelezően választható nyelvek között az angol, francia, német és aymara mellett az orosz is szerepel.

Mind a történész tanárok, mind a hallgatók előtt külön tartott előadás alkalmával, illetve utána érdeklődtek Magyarországról, főleg a gondolatszabadság problémái körül forogtak kérdéseik. Érdeklődtek Lukács György felől, akinek vastag kötetét spanyolra fordítva csaknem minden könyvesbolt kirakataiban látni lehet. Jellegzetes latin-amerikai értelmiségi magatartás a rendkívül nagy módszertani-filozófiai érdeklődés, ami lényegében az esztelen utkeresés megnyilvánulása. Az idealista német irányzatoktól a különféle szociológiákon át a marxizmusig mindennel megpróbálkoznak, hogy magyarázatot leljenek bonyolult problémákra. Esztelen zavar ez? Több ennél, az elmaradottság gyors behozására irányuló intellektuális törekvés egyik vonása. Mondani sem kell, hogy a tudományos művekben jelentkező marxista nézőpontok többnyire differenciálatlanok, vulgárisok. Nem kevesebb mint 8–9 párt, illetve politikai áramlat vallja magát marxistának, ami nem jelenti azt, hogy közös program alapján, azonos értelmezést tudjanak adni Bolívia főbb kérdéseiről.

Vannak olyan formálissá váló elemek, amelyek mögött rendkívül sokféle tartalom húzódhat meg. Ilyen az „indigenismo”, amit magyarul talán indián „népiességnek” nevezhetünk.

A népies írók általában haladó céllal nyúlnak indián (kecsua vagy aymara) témákhoz, de sokaknál az egész „indigenismo” nem más, mint esztétikai játék. Meglepetés volt, amikor a külügyminisztérium egyik magas beosztású tisztviselője, maga is író, megajándékozott az Altiplano indiánjairól szóló munkáival, és meg kellett állapítanom, hogy egyáltalán nem csipkézi a valóságot. Indián nyelven írott könyveket itt a fővárosban nem nagyon lehet találni, de a bányavárosokban ilyenek is vannak. Az irodalom és a tudományos élet itt sokkal jobban decentralizálva van, mint Magyarországon, Cochabambának például több kiváló írója volt és van, mint La Paznak. Egyik kolléga úgy fejezte ki magát, hogy a sokarcú Bolíviának nem a legszebb, legbarátságosabb arca a főváros, a sziv, a lelkesedés vidéken van.

Mielőtt megkezdtem a vidéki tartózkodás, érdeklődtem az itt élő magyarok felől. Amikor Limában a repülőtéren bepillantottam a város telefonkönyvébe, szemembe ötlöttek a magyar nevek, Szabók, Nagyk stb. Chilében sok magyarral találkoztam 1966-ban, többen eljöttek az újságban megírt előadásomra, és általában nem kevesen látogatják meg az óházát. Az andoki országokban él a legkevesebb magyar, de főleg itt Bolíviában, ahol számuk elenyésző. Inkább jugoszlávok és németek képviselik az európai emigrációt. A magyarok részben a fasizmus éveiben menekültek ide, részben 56-osok. Egy kis részük kapcsolatot tart fenn a magyar követéssel, amely egyébként, a jugoszláv követésig kivéve, egyedül képviseli a szocialista országok érdekeit Bolíviában. Lelkes hazánkfia, Irmay Nándor mérnök, aki a Balog-expedíciót is se-

gitette, ez év tavaszán elhunyt. Kevés helyen dolgozik ennyire elszigetelve a magyar diplomáciai képviselet, mint itt, munkája nehéz, de megítélésem szerint eredményes.

A magyar — bolíviai

kapcsolatok fejlődését jelzi az a 6–8 bolíviai diák, aki évente a magyar egyetemekre megy tanulni. Határozottan állíthatom, hogy itt megvan az érdeklődés Magyarországról és a szocialista országok iránt. A már évekkal ezelőtt előkészített, de politikai megfontolásból az itteni kormányzat által felretett bolíviai—magyar kultúregyezmény-tervezet megvalósítása sokat lendítene a kapcsolatok fejlődésén. Nem kevés cikk olvasható a napilapokban a szocialista országokról. Hazánk például az október 19-i esti kiadásban címlapon kapott helyet „Gábor Zsasa újabb szédelgése” címmel. Idézi a Népszabadság és a többi lapok jogos kritikáját, hogy hogyan lehetett kiengedni az országból a csekkhamisító magyar származású művésznőt, aki nem fizette ki hatalmas számláit. A bolíviaiak megértik a magyarok bosszankodását, mert tudják, hogy e botrány megismétlése annak, amit a famózus Zsasa a bolíviai önkirály, Patino Lissabonban rendezett ünnepélyén nemrégien elkövetett. Ennél jobban csak Jacqueline Kennedy második házassága döbbsentette meg az ország lakóit: „egy szimbólum leesett a piedesztálról” írja a lap ugyanazon az oldalon az esetről készített riportjának címében. A házasság itt mélysegesen sérti a közvéleményt, naponként írnak róla. Talán azért is, hogy másról hallgathassanak...

(A befejező rész következik.)

Tsz-tagokat érintő új rendeletek

A múlt napokban két új rendelkezés jelent meg a Magyar Közlönyben. Az egyik a termelősövetkezetek női tagjainak gyermekgondozási segélyre való jogát terjesztette ki. Az eddigi rendelkezés értelmében ugyanis a gyermekgondozási-segélyben részesülő nő, ha újból szült, a gyermekgondozási segélyre csak akkor volt jogosult, ha a szülést megelőző naptári évben, vagy a szülést közvetlenül megelőző tizenkét hónapban tsz-tagként legalább 120 tízórás munkanapot dolgozott. A 120 munkanapba beszámítható a kártalanítási segélyben, kórházi ápolásban, illetőleg betegség segélyre jogosult idő, szüneti szabadság, vagy a vezetőség által engedélyezett munkaviszony ideje stb. A gyermekgondozási segély ideje azonban nem volt beszámítható.

A 40/1968. (XI. 16.) MÉM. sz. rendelet kiegészítette az 1/1967. (XI. 26.) FM. sz. rendelet 1. §-ának (1) bekezdését „g” ponttal. E rendelkezés értelmében a gyermekgondozási segélyre való jogosultság megállapításánál a szülést megelőző egy éven belüli 120 tízórás munkanapjaiba be kell számítani a gyermekgondozási segélyben eltöltött időt is. A rendelkezés az 1968. november 16. napjától alkalmazandó az újabb gyermek születe esetén.

A másik rendelkezés az újonnan belépő termelősövetkezeti tagok családi pótlékra való jogosultságának körét bővítette ki. A korábbi rendelkezés értelmében azok a termelősövetkezeti tagok,

akik a múlt évben léptek be a tsz-be és a belépés évében nem teljesítették a kötelezően előírt 120 (nők a 80) tízórás munkanapot, azok a belépést követő évben csak annyi hónapig lehetnek jogosultak családi pótlékra, ahányszor a férfi 10, a nő 7 tízórás munkanapot teljesített a belépés évében. Ez a rendelkezés hátrányosan érintette azokat a termelősövetkezeti tagokat, akik az év utolsó hónapjaiban léptek be a tsz-be és ezért nem tudták teljesíteni a kötelezően előírt munkanapokat.

Az 1968. november 27-én megjelent 42/1968. Korm. számú rendelet, amelyet 1968. július 1-től kell alkalmazni, azokra a tsz-tagokra vonatkozik, akiknek a tagságuk az előző év július 1. és december 31. napja között kezdődött, illetve léptek be tsz-be s ez idő alatt az előírt 120 (nők a 80) tízórás munkanapot nem szerezték meg.

Az új rendelkezés szerint ez esetben figyelembe kell venni a belépés évét követő év január 1. napjától június 30. napjáig teljesített munkanapokat s ezek alapján a családi pótlék folyósítás becsúsztatásától, lekorábban július 1-től a további időre is folyósítani kell.

Például az 1967. július 10-én újonnan belépő férfi termelősövetkezeti tag belépésétől a naptári év végéig 52, 1968. január 1-től június 30-ig pedig 44 munkanapot teljesített. Ez a tag 1968. január 1-től május 31-ig az előző évben teljesített 52. munkanap alapján, július 1-től október 31-ig pedig az

Munka és művészet

Az elmúlt hétfőn is megtartotta — immár hagyományosnak számító — vitáját az újságíró klubban működő Szegedi Művészklub. Ezúttal Tápai Antal szobrászművész tartott előadást *Munka és művészet* címmel. A nagy érdeklődéssel kísért referátumban arról szölt, hogy általában elhanyagolt terület a munkának — mint esztétikai értéket teremtő tevékenységnek — és a művészetnek az együttes vizsgálata — pedig e reláció elemzése igen fontos. Főképp azért, mert jelen napjainkban érdeménél kisebb megbecsülést kap a művek születésében oly fontos szerepet játszó technika. Mint monodotta, csak a technikai ismeretek teljes birtokában tudhatja kifejezni magát a művész, csak akkor, ha mind anyagismerete, mind pedig a választott matéria formálásához szükséges készsége megfelelő.

A maga által leggyakrabban szoborrá formált anyag, a *vörösrézlemez* példáján mutatta be a kérdéshez kapcsolódó elképzeléseit Tápai Antal. Elmondotta: ebből a jól formálható, „dinamikus” fémből csak az tud három dimenziós képzőművészeti alkotást készíteni, aki teljesen tisztában van a lemez tulajdonságaival, s — mivel minden megtett mozdulat megismételhetetlen — az alakításhoz szükséges tettek összességének is „birtokosa”. Csak a jó kalapácsütések nyomán bontakozik ki a mű; az iskolázott kézzel, jó helyre mért ütések nyomán!

Az előadás hallgatóinak többsége örömmel nyugtázta ezt a kijelentést, hiszen manapság korántsem csik elegendő szó a a technikai felkészültség fontosságáról, a művészek igazi kibontakozásához elengedhetetlen manu-

ális iskolázottságról. Reméljük, a jövőben — sem a szegedi, sem pedig a más tájakon munkálkodó művé-

szek körében — nem marad hívek és előadók nélkül ez a fontos téma!

A. L.

Kiállítás Miskolcon

A Miskolci Galéria három termében megnyílt X. Miskolci Országos Képzőművészeti Kiállításon a város nagydíját Kunt Ernő miskolci grafikusművész, Borsod megye tanácsa két díját és a nagyüzemek (a Borsodi Szénbánya Vállalat, a Borsodi Vegyi Kombinát, az Özdi Szénbánya Vállalat, az Özdi Kohászati Üzemek, a Lenin Kohászati Művek és a Hejőmenti Állami Gazdaság) díjait Lenkei Zoltán, Kalló László és Tóth Imre miskolci, Czinke Ferenc és Lőránt János salgótarjáni, valamint Asszonyi Tamás, Berki Viola és Kis Nagy András budapesti művészek kapták.

A tárlatra 119 alkotó 237 művét fogadta el a zsűri. Az alkotások között 68 festmény, 63 grafikai mű, 47 szobor és 59 érem található. Nagyon gazdag a szobrászati anyag. Tulajdonképpen ez teszi országossá a kiállítást, hiszen a 106 szobrászati munka közül mindössze egy miskolci alkotóé, míg a festmények és grafikák egyharmada helyi művész alkotása. Az országos jellegű a fővárosi művészek kivételével Csizmadia Zol-

tán, Kajári Gyula, Tóth Sándor, Czinke Ferenc, Lőránt János és id. Szabó István jelenléte biztosította, bár az utóbbi három ugyanannak a területi szervezetnek a tagja.

A Szegedi Nyári Tárlaton szereplő fővárosi alkotók mindegyikével találkoztunk, sőt több nyáron Szegeden előként bemutatott szobrot és képet láttunk. Csak egy-két nevet említek a kiállítók közül: Abraham Raffael, Bazsonyi Arany, Csohány Kálmán, Galambos Anna, Kis István, Orosz János, Somos Miklós, Kondor Béla, Ligeti Erika, Nagy András, Németh Mihály, Szabó Iván, Szellősy Enikő, Szuresik János, Vecsési Sándor.

A Szegedi Nyári Tárlatra bevett művek száma megegyezett a miskolcival, mégis inkább országos jellegű volt, sokrétebb és egyben egységesebb élményt adóbb a mi kiállításunk. Örömmel töltöhet el bennünket, hogy nemcsak felnőtt a IX. Szegedi Nyári Tárlat a X. Miskolcihoz, hanem tovább is lépett annál.

H. R.

Papi békebizottság ülése

A Hazafias Népfrent megyei elnöksége és a Csongrád megyei békebizottság katolikus bizottsága tegnap, kedden ülést tartott Szegeden, a népfrent városi székházában. Az ülésen részt vett Katona Sándor, a népfrent megyei bizottságának titkára, országgyűlési képviselő, valamint dr. Rátkai János, megyei egyházügyi tanácsos is.

Az állam és az egyház kapcsolatairól, a békemozgalom feladatairól dr. Szabó-Bakos Szilárd nagykanizsai prépost-plébános tartott előadást a megye minden részéből megjelent katolikus papoknak.

Tanácstagok beszámolója Szegeden

A következő napokban az alábbi helyeken és időpontban tartanak tanácsági beszámolókat:

December 4-én 5 órakor a Városgazdálkodási Vállalat helyiségében dr. Falu György városi, dr. Hammer Fidél és Kondorosi János II. kerületi tanácstagok; a rókusai iskolában dr. Földi Gábor városi, Gombai Mihály és Nagy László II. kerületi tanácstagok; a MÁV Szeged-állomás ebédlőjében Lengyel István városi, Nagy Istvánné és Pinta Kálmán III. kerületi tanácstagok; fél 6 órakor a ruhagyár kultúrtermében Szili Antal városi, Lengyel András, Mohácsi Károly és Soós Károlyné II. kerületi tanácstagok;

December 5-én, 3 órakor a Felszabadulás Tsz Rózsaföldi üzemegységében Mézáros László városi, Baló István II. kerületi tanácstagok; 5 órakor a Becsei utcán Óvodában Baráth József városi, Kocsár Károly és Kohán Pálné II. kerületi tanácstagok; a Ságvártelepi kultúrházban Kalmár István városi, Repák János és Nyitrai Antal III. kerületi tanácstagok; ugyancsak a Ságvártelepi kultúrházban Nyitrai Imréné városi, Horváth Jenő és dr. Király Zsófia III. kerületi tanácstagok fél 6 órakor a fonalfeldolgozó vállalat helyiségében Zombori János városi, dr.

Várkonyi László és Egri Istvánné II. kerületi tanácstagok;

December 6-án 5 órakor a Vám téri Óregék Napköziotthonában Juhász Géza városi, Rajcsányi András és Majzik István III. kerületi tanácstagok, a Rákóczi utca 11. szám alatt Börsök Lajos városi, Sziládi Sándor és Zoltánfi István III. kerületi tanácstagok;

December 7-én 5 órakor a jutsáruvgyár ebédlőjében Hódi Istvánné városi, Teleki Ferenc II. kerületi tanácstagok találkoznak választóikkal.

Magyar hetek Japánban

Magyar heteket rendez a Hungexpo áprilisban és májusban Japánban, egyidőben az 1969. évi Tokiói Nemzetközi Vásárral, amelynek Magyarország is hivatalos résztvevője lesz. A tokiói nemzetközi vásár 500 négyzetméternyi területet foglaló magyar kiállítás szellemi tájékoztatást kíván nyújtani a magyar gazdaságról, s az ország lakosságának életéről.

SZERDA,
1968. DECEMBER 4.

DEL-MAGYARORSZAG 5

Dr. V. M.